

Лишняк А.О.

Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

Науковий керівник:

Бондарчук В. В.

к.е.н., доц

Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

НАСЛІДКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗОН ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Кінець ХХ століття показав всьому світу швидкий розвиток глобалізаційних процесів, які у ХХІ столітті не зменшують своїх темпів зростання. Сьогодні кожна країна пов'язана з іншою торговельно-економічними зв'язками і Україна не є виключенням.

Для того щоб дізнатися яка залежність однієї країни від товарів та послуг інших держав розраховують коефіцієнт співвідношення експорту до імпорту. Останні дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (далі– Мінекономрозвитку) показали, що в Україні за 2017 рік (січень–серпень) імпорт перевищує експорт та становить 1,12. До завершення 2017 року залежність від іноземної продукції стає ще більшою. Це пояснюється тим, що сезонно Україна купує більше енергоносіїв для задоволення потреб населення в період опалення.

З березня 2016 року прослідковується, що товари інвестиційного надходження займають більшу частину імпорту. За даними Національного банку України (далі– НБУ) найбільшу питому вагу в імпорті товарів, що складає 27,8% із 2017 року займає група товарів «Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади». Тенденція зростання інвестиційних товарів це фундамент для економічного зростання України в майбутньому. Також потрібно зазначити, що за даними НБУ при дефіциті торговельного балансу, який склав за період січень – серпень 2017 року (3631) млн.дол.США. зафіксовано позитивно зведений баланс–1282 млн. дол. США.

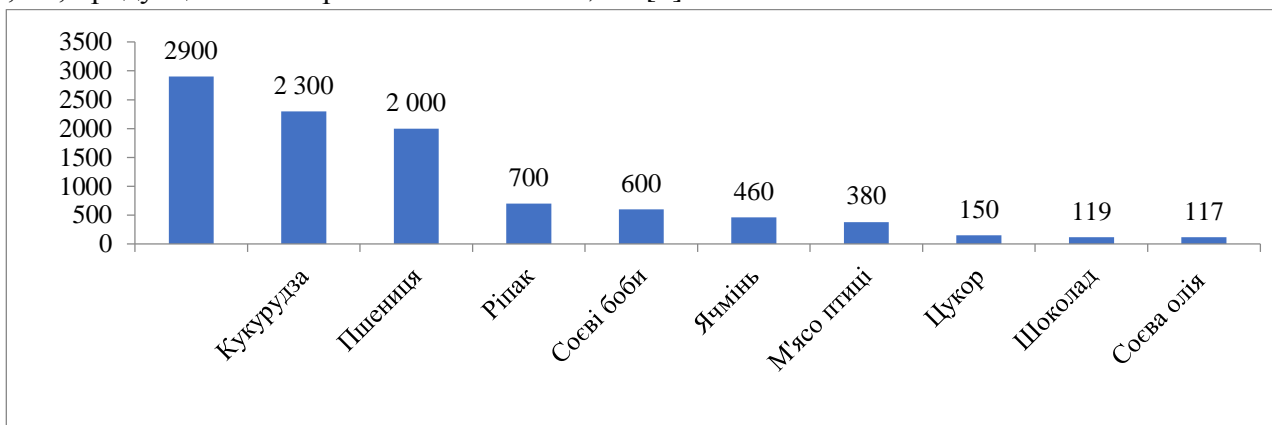
З іншого боку, Україна заключила 16 угод про вільну торгівлю, які пов'язали торговельними зв'язками 45 країн станом на 2017 рік. Найбільша зона вільної торгівлі (далі-ЗВТ) була укладена із Європейським Союзом, яка набрала чинності 1 вересня 2017 року. Даний договір включав торгівлю товарами та послугами, державні закупівлі. Найголовніше те, що саму цю угоду спонукає Україну поступово привести законодавчу базу України до європейських стандартів. Адже, щоб експортувати товари, то потрібно підвищити якість продукції і відповідати всім вимогам ринку Європи.

Щодо ЗВТ із Європейським союзом, то Україна може виявити для себе ряд позитивних та негативних сторін . З однієї сторони ЄС це нові ринку збуту українського товару, інвестування , яке дуже потрібне економіці України, субсидії для сільського господарства, гарантування територіальної цілності, безвіз, реформація судової системи, національного законодавства на прикладі ЄС, розвиток малого та середнього бізнесу, здорова конкуренція , яка змушує вітчизняних виробників покращувати рівень якості продукції, реформування освіти, соціального захисту, формування середнього класу, який зараз відсутній, то з іншого боку це стирання української ідентичності, яке є для нас таким важливим, можливість втягнути у конфлікт між Заходом і мусульманським світом, збільшення незаконної міграції, в деякій мірі втрата суверенітету, адже ЄС буде приймати рішення в якому напрямку рухатися членам даної організації, складний перехід до європейських рівнів цін, яке пояснюється тим, що рівень заробітних плат не є таким високим.

Підвищення здорової конкуренції вимагає від вітчизняних виробників покращити не тільки умови роботи для співробітників, а й змінити верстати, покращувати технологію створення продукції, а отже якості товару і для українського ринку. Крім того ЗВТ підписана також з Канадою, яка відмінила 98% торгівельних та митних обмежень між двома країнами. Також угода з Грузією та Македонією, яка полегшує торгівлю товарами; Чорногорією, договір, який стосувався не тільки товарів а й послуг; із Європейською асоціацією вільної торгівлі, яка включає в себе такі країни як Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія; із країнами Співдружності незалежних держав (крім Росії, яка з 1 січня 2016 року відмовилася виконувати зобов'язання щодо цієї угоди).

У січні 2019 року був підписаний договір між Україною та Ізраїлю про ЗВТ. Даний контракт скасував ізраїльські ввізні мита для 80% українських промислових товарів, а зі сторони України щодо продукції із Ізраїлю скасовано 70% ввізних мит. Після підписання ЗВТ віцепрем'єр зазначив, що саме даний контракт передбачає створення сприятливих умов для розвитку високотехнологічного імпорту і підштовхне українську промисловість до модернізаційних процесів. Також ЗВТ направлена на створення умов, які б сприяли й збільшенню інвестицій з боку Ізраїлю в ІТ сферу, сільське господарство, промисловість та інші економічно важливі галузі. В майбутньому планується співробітництво в таких важливих сферах як авіаційна, транспортного машинобудування та автомобілебудування.

Україна експортує по групах товарів 37,6% харчової промисловості, металургійного комплексу — 26,8%, машинобудування — 11,4%, мінеральні продукти — 9%, хімічна промисловість — 5,1%, деревна та паперова маса — 4,2%, різноманітні промислові товари — 3,2%, продукція легкої промисловості — 2,7% [4]. Найпопулярніші товари харчової промисловості зазначена на **рис. 1** Зростання відбулося порівняно із минулим 2017 роком по всім основним групам товарів. Експорт харчової промисловості зріс на 3,4%, металургійного комплексу на 28,2%, машинобудування — 27,9%, мінеральних продуктів — 15%, хімічної промисловості — 35,3%, деревної і паперової маси — 49,6%, різних промислових товарів — 53,9%, продукції легкої промисловості — 24,5% [4].

Рис 1. Топ 10 найпопулярніших експортованих товарів України на зовнішні ринки за 9 місяців 2018 році, млн дол

Джерело: складене автором на основі джерела [1]

Хоча всі перераховані мною діючі ЗВТ й сприяють розвитку економіки України, але є і ряд проблем. Вітчизняні виробники залежать від зовнішнього ринку збуту. Саме цей чинник впливає на вразливість від цінових коливань та обсягу надходження іноземної валюти. Одна з головних проблем українського експорту це її сировинна спрямованість, яка не дозволяє виробляти достатньо доданої вартості. Також аграрна спрямованість робить залежних виробників і від природних умов. Останні 5 років кліматичні умови змінюються по всьому світу і територія

Україна не є виключенням. Статистичні дані показують, що 24% експорту від продажу аграрної сировини. Альтернативним джерелом доданої вартості для України можуть стати виготовлення обладнання для газодобувної галузі або виробництво вагонів чи просто деталей до автомобілів. Також можна просувати готові продукти харчування за кордон. Наприклад, не вивозити тоннами пшеницю, а виготовляти з нього борошно. На даний момент тільки 6% експорту від сільськогосподарської продукції складають готові продукти.

Інша проблема, яка не дозволяє використовувати всі можливості від ЗВТ це невирішена війна на Сході України. По-перше, це відлякує майбутніх інвесторів, по-друге, припинення переміщення вантажів через залізницю яка пролягає у Донецької та Луганської областей, по-третє затяжна торгівельна війна з Росією, яка проявляється у неправомірній забороні транзиту по її території товарів українського походження до третіх сторін, дія ембарго щодо поставок українських продовольчих товарів на території Росії. Такі обмеження призвели до різкого скорочення експорту українських товарів до країн СНД (країн Центральної Азії та Закавказзя), до країн Азії. Статистичні дані показують, експорт українських товарів у 2016 році до Казахстану зменшився на 312,6 млн дол. (на 43,9%), Азербайджану – на 70,8 млн дол. (на 22,2%), Туркменістану – на 61,3 млн дол. (на 36,0%), Киргизстану – на 35,1 млн дол. (на 46,5%), Узбекистану – на 32,1 млн дол. (на 18,4%), Вірменії – на 12,6 млн дол. (на 12,4%), Грузії – на 11,9 млн дол. (на 3,0%), Таджикистану – на 4,6 млн дол. (на 15,2%) та Монголії – на 3,6 млн дол. (на 12,8%) [2].

Також одна з не менш важливих системних проблем зовнішньоекономічної діяльності полягає у відшкодуванні ПДВ, валютного, митного та податкового регулювання, розквіт корупції, саме ці чинники не дозволяють користуватися всіма привілеями від ЗВТ.

Приклад із Росією показав, що Україні не варто бути залежним від однієї ЗВТ. Зараз спостерігається тенденція до виходів нових ринків збуту, де головним є ринок Європейського Союзу, хоча традиційний партнерів країн СНД, які географічно близько вона не відкидає. Частка експорту товарів в країни СНД складає 16,5 % станом на 2016 р. Частка ЄС зросла і становить 37,1% із 2016 р. Також спостерігається зростання експорту до Єгипту та Індії. Аналітики прогнозують, що ситуація щодо експорту українських товарів зміниться так як було вказано, що були укладені ЗВТ із Канадою та у 2019 році з Ізраїлем. Рекомендується змінити структуру товарного експорту, тобто перейти на виробництво середньо технологічної та високотехнологічної продукції. Також щодо сектору сільського господарства то перейти на експорт готової продукції. Такі кроки дадуть змогу покращити показники доданої вартості.

Список джерел:

1. 24 канал, стаття *ТОП- 10 товарів, які Україна експортує найбільша, жовтень, 2018* URL: https://24tv.ua/top_10_tovariv_yaki_ukrayina_eksportuye_naybilshe_n1045551
2. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України, листопад, 2017* URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini>
3. *Економічна правда, Україна має ЗВТ з 45 країнами – Мінекономрозвитку, серпень, 2017* URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/08/7/627817/>
4. *Що і куди експортує Україна (інфографіка), квітень, 2018* URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/425300/shho-i-kudy-eksportuye-ukrayina-infografika>
5. *Україна та Ізраїль підписали Угоду про зону вільної торгівлі, 2019,* URL: https://dt.ua/POLITICS/ukrayina-ta-izrayil-pidpisali-ugodu-pro-zonu-vilnoyi-torgivli-300220_.html
6. *Віталій Кузьмін, Куди приведе сировинна економіка, березень, 2018,* URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kudi-privede-sirovinna-ekonomika-2454940.html>
7. *Музика Р. В., ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,* URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/4661-16433-1-PB.pdf>